

«ՀԱՅՐ ԻՄ ԵՒ ՄԱՅՐ ԻՄ ԹՈՂԻՆ ՁԻՍ...»

(Սաղմսա ԻԶ)

Իրիկնամուտ է. կասկած է մը անհան-
գիստ՝ հը փորձեմ վտարել զայն մաքէս.
մայրս կրանդ էր: Նոյն վայրկեանին սեն-
հակիս գուռը կը բաղխեն:

Սրբազան Հայրը զիս կ'ուզէր:
Կը մեկնիմ տեսուչին հետ, որ իբրեւ թէ
լինծի պէս կանչուող մը նոյն անձէն, կ'ընկե-
րանայ ինծի, տեսչարանի սանդուխներէն:
Պատրիարքարան ենք. կը կենամ Սըր-
բազանին մօտ, գրասենյակին առջև:

Արեւը արգէն վար կը սուզուի պատըշ-
գամէն, փռելով կիսամութ խորհուրդ մը,
մեր և սենեակին լի մատենաներով որմե-
րուն վրայ:

Ձեռքերս կուրծքիս, կ'ունկնդրեմ, աչ-
քերս գետին՝ միտքս իր խօսքերուն:

Կուրծքին խորերէն արձագանգող իր
ձայնին տարօրինակ շեշտը զգալի է:

Ձեռքին մէկը գրասենյակի գլորերէն
միոյն՝ ու միւսովը բազկերակին՝ գլտեմ թէ
հետաքրքիր է երբեմն մտային ու երբեմն
ալ Ֆիզիկէ տրամադրութիւններու մասին:
Պալատ չեն սակայն անկապակից ու դուռն
գարձուածքներով լի բացատրութիւններ:
Այդ օր ինք անխռով կը վրդովէ մտածում-
ներս: Կը դողամ:

Կը ժպտի, բաժնելով ձեռքը գրասե-
ղանի գլորէն, շոյելու համար դալուկ ճա-
կատը ու այլեխառն մագերը: Տրամութեամբ
օժուէ ժպիտներեն, որոնք անհասկնալի հա-
նազանքը հետզհետէ կը շեշտուի իմ մէջ:
Մէկէն՝

- Մայր ունիս, չէ՞:
- Այո, Սրբազան Հայր:
- Երիտասարդ է:
- Ոչ չառ, Սրբազան Հայր:
- Այո... աղէ՛կ: Նամակ գրեցի՞ր:
- Ոչ, Սրբազան Հայր:
- Է՛... չա՛տ աղէ՛կ: Բայց ինչո՞ւ աը-
դաս. պէտք էր որ գրէիր:
- Կը գրեմ, Սրբազան Հայր:
- Վայրկեան մը լուռութենէ վերջ՝ կ'աւելցնէ.
- Շատ ծա՛նր էր մայրիկիդ վիճակը:
- Այո, Սրբազան Հայր:
- Տարագրութիւն է, ո՛րդեակ... տա-
րագրութիւն... :

Դէմքը կը դարձնէ ինձմէ: Յուզուած էր,
կը սողկամ: Աստուած իմ, ի՞նչ պիտի
լինի վարձանը այս ամէնուն. ի՞նչ սրտով
արդեօք ոտքերս դուրս պիտի հանեմ այս
սենեակէն:

Իրեն կը նայիմ. աչքերուն ճեւղակը
խոնաւ շղարշով մը պարուրուած էր:

Ձէի նկատած սակայն որ ինք ալ խո-
րունկ խորունկ կը նայէր աչքերուս, բան մը
կորսնցուցածի պէս: Սրբո՛ւնք կը փնտռէր:
Կը դառնակէ,

— Է՛... ո՛րդեակ. եթէ Աստուած...
անշու՛շտ... այո՛, եթէ Աստուած մի՛ ա-
րասցէ քիչ մը ծանր և... քլլայ մայրի-
կիդ վիճակը, դուռն քա՛ջ պիտի լինիս, չէ՞:
Կը փակելին աչքերս: Կ'ստեղծուի ու
կը խեղզուի պատասխանին ձայնը, կէս
ճամբան:

— Քա՛ջ է, Սրբազան Հայր, կը լրացնէ
տեսուչը տրամանոյշ ժպիտով մը:

Համբերութիւն, տակաւին յուսալ պէտք
է: Բայց ի գո՛ւր: Միտմուքն ու կասկածը
արդէն առած են զիս: Յամքած է ար-
ցունքը: Սրտիս տրոփիւնը կը լսեմ ու կը
վախնամ այդ ձայնէն ալ:

Լուռութիւն՝ հիմա աւելի խոր է սենեա-
կին մէջ:

Քիչ վերջ ութի կը կանգնի. Նոճի իր
հասակը, Բաց ու վիճակատը, Ձեմ գի-
տեր ինչու կը տեսնեմ այս բաները: Դէպի
դուռ կը շարժի. Լճաքան:

Որբերգութեան չարագուշակ վարա-
գոյրը զեռ նո՛ր կը պատուէր սրտիս վրայ:
Աստուած իմ:

— Եկո՛ւր տղաս, եկուր... տղաս:

Քոյիլ եմ: Կ'երկարէ ձեռքը: Կ'աճա-
պարեմ կանխել շարժումը: Ու ձեռքս ձեռ-
քին մէջ: Կը սեղմէ, բխմատը դարձնելով,
ու կը հեկեկայ,

— Ե Հայր իմ, և մայր իմ... Թողի՛ն
զիս և... Տէ՛ր իմ ընկալաւ... զի՛ս
ո՛րդեակ:

— Օ՛. կը ճշմարտ ձայնով:
Արցո՛ւնք թէ հեղեղ... :

— Լա՛ց որդեակ, լա՛ց որ հանգիստ առ-
նես: Մինք ենք քու հայրդ, և եկեղեցին
քու մայրդ: Կը սիրենք քեզ ու պիտի սի-
րենք. այսուհետեւ ալ: Ո՛չ, այդպէս չէ,
քա՛ջ եղիր, բա՛ւ որդեակ: Վիշտը թող դայ:
Մեզի կը մնայ չընկճուիլ անոր բնոյն տակ:
Ծաւը ամէնուն համար է, այդպէս չէ՞:

— Ա՛յո:

* * *

Սե՛ւ ճակատագիր... :

— Հայր իմ և մայր իմ Թողի՛ն զիս... :
Դո՛ւն ալ չկաս, Հայր Սրբազան: Մօր-
մէս որբ, քեզմէ՞ ալ որբ: Հաղիւ վշտին
տոկալ սորվեցուցիր, ու հիմա... :

Հա՛յր, վերջին օրհնութիւնդ էր, թէ

վերջին պատգամը. պանդուխտ զաւակիդ
«վշտէն չընկճուիլ պէտք է»:

Քեզի՛ ալ, յայտնութիւն մըն էր թա-
քուն, ձայնիդ տարօրինակ շեշտը, քանի
որ մահուան անդունդէն էր որ կը խօսէիր
ինծի հետ: «Տարագրութիւն է . . .» կ'ը-
սէիր. բայց նոյն աղէտը չէ՞ որ քեզ ալ
ինձմէ բաժնեց: Դուն տարագիր էիր քու
գործերովդ ու գրչի աշխատութիւններովդ,
որոնք ի վերջոյ ընդոտնեցին քեզ, սեղա-
նիդ առջեւ: Յաւը սրտիդ ու լացը աչքե-
րովդ ուխտած էիր համարուել վերջին ան-
գամ զաւակիդ ճակատը:

Այդ ի՛նչ այրող սէր:

Կա՛րճ, բայց ո՛չ այսքան ըլլալու էին
զաւակի սէրերը:

Որո՞ւ ուրեմն պահեցիր ինծի տալիք
գանձերդ. . . որո՞ւ:

Դեռ նո՛ր ծծել սորվեցայ իմաստու-
թեանդ ու հանճարիդ սափորէն. ինչո՞ւ
զայն կը փշրեմք ու զիս կարօտ կը ձգես
անոր հիւթէն:

«Կեանքը վի՛շտն իսկ է», կ'ըսէիր մեզի,
«ամենէն անողոք իրականութիւնը. բայց
այս մտածումը պէտք է՛ սարսափ ազդէ
ոչ ոքի, զի վի՛շտն ու մահն են որ կեան-
քին կուտան անոր իմաստն ու արժէքը»:

Ու կ'աւելցնէիր. «Լաւագոյն դաստիարակն
է վի՛շտը, որ կը ջրգեղէ կամքին մետաղը,
քա՛ջ կ'ընէ զմեզ տառապանքին մէջ, ու
լուրջ՝ փորձութեան դէմ»: Յետոյ կը շեշ-
տէիր. «Իսկ մահուան հայեցողութիւնը կը
լուսաւորէ կեանքին խորհուրդը, զգացնե-
լով թէ ո՛րքան անցաւոր է ան, և ո՛րն է
է անանցականը»:

Որո՞ւնկ է հաւատքս, Հայր, որ դուն
հիմա կ'ապրիս անանցը. կեանքերու կեան-
քը — Աստուծոյ յաւերժական լիութիւնը:

* * *

Երկար պիտի բարձրէ մատիդ վերջին
շեշտը ձեռքիս մէջ, Հա՛յր, ատով դուն
վշտիս զաւթիթն էր որ կը բաղխէիր, ու մեծ
դասեր տալ կը փորձէիր:

Վերջին մնաւ բարովն էր արդարեւ, որ
առյաւէտ պիտի մնայ քանդակուած հոգիիս
արձանին վրայ:

— Կեանք, լի է արգանդդ անպատմելի
վշտերով. . .

Սրցումը ան խո՛ւնկ յիշատակիդ, Հա՛յր
սրբազան, զաւակիդ արեւնած կուրծքին խո-
բանէն. . . :

ԴՐԱՆԻԿ ՍՐԿ. ՂԱԶԱՐԱՆ

Փ Ո Ս Ի Ն Ա Ռ Զ Ե Ի

Կեանքին վընիւր քեզ ալ հասցուց եզրին քու շիրմին,
Մըսածումի, յուզումի բեռներուն ճակ վաղաժէշ:
Հողն ու կըսա՛ւր մահուան, մըսալլ պատանք մուրիւն,
Կը պարուրէն քեզ այսօր, անմահութեան ծոցին մէջ:

Փրկութիւնդ՝ վը ազգին տոգորուն սիրտդ լուռ է,
Կեանքիդ գրիւն, գոցուեցան, բացուած էջեր անգին:
Մեծ էր աւարը զոր մահն հայուն ձեռքին կը խըլէ,
Ձօր սիրեցիք դուն այնքան, որուն ես արդ սիրելին:

«Նկեղեցիքն, հայրենիքն» իբր աւանդ մեզ ձգեցիր.
Բայց ո՞ւր, ի՞նչպէս առանց քեզ ընդառաջել այն կեանքին.
Մահրդ մեզի զօրավիզ ըլլալ վերէն յոյսով իր
Ջահն հոգւոյդ մեզ ուղեկցի, իբր առաջնորդ մեր քայլին:

Ժրպիսն յոյսիդ մարեցաւ որպէսզի մեր մէջ վատի:
Դէպի իսէալ երկարած արդ կամուրջն ես արհերու,
Որուն պանդուխտ ուխտեալներս կ'ուղղենք քայլը մեր արի,
Յաղթանակի, սա կեանքին, քեզմէ պըսակն առնելու:

ՍԱՐԳԻՍ ՍՐԿ. ՄՈՒՇԵԱՆ